БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ КАТТЫЖЫҢДАР!

1925 чылда үндезилетиңген

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1956 ИЮНЬ 26 ВТОРНИК № 128 (3581)

Өртээ 20 коп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

ССРЭ-НИҢ КАМГАЛАЛ МИНИСТРИНИҢ ДУЖААЛЫ (1 арыг).

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы К. Е. Ворошиловка Египет Республиканың Президентизи Гамаль Абдель Насерниң чоруткан чагаазы (1 арыг).

Йеменниң Премьер-Министриниң оралакчызы болгаш Даштыкы Херектер Министри, ызыгуур салгаан дужаалдыг Эмир Сейф уль-Ислам Мохамед эль-Бадр-биле Совет чазак төлөлекчилериниң чугаалажыышкынары (1 арыг).

ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министри Д. Т. Шепиловтуң болгаш Египет Республиканың Премьер-Министри Гамаль Абдель Насерниң чугаалажыышкыннарының дугайында кады кылган дыңнадыы (1 арыг).

Дүжүт ажаап алырынга чаа черлерниң чурттакчыларынга дузалажыылыңар! Эр, херөөжен комсомолчуларга, бүгү совет аныяктарга ВЛКСМ Төп Комитединиң кыйгырыы (2 арыг).

СЭТА-НЫҢ МЕДЕГЛЕЛИ (3 арыг).

ССРЭ-ниң чөөн чүгүнүң улуг ажылдарының перспективалары (3—4 арыннарда).

ССРЭ-ниң болгаш ЮФУР-нуң Чазактарының кады кылган медеглелинге база Югославияның коммунистер Эвилелиниң болгаш СЭКП-ниң аразында харылзаалар дугайында Декларацияга үнелелдер (4 арыг).

КОЛЛЕКТИВТИГ КЕРЭЭЛЕРНИ КҮҮСЕДИРИ БИРГИ ЧЕРГЕНИҢ УЖУР-ДУЗАЛЫГ

Ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның бот-тывынгыр идепкейин мобилизастаарының, оларның организастыг болгаш медерелдиг чоруун бедидериниң, салган сорулгаларны күүседириңге массаны мобилизастаарының эң чугула чепсэ ажыл-агый-политиктиг чугула документ — коллективтиг керээ болур. Коллективтиг керээни чарган талалар ону күүседир дээш совет ниитилелдиң мурнунга политиктиг болгаш моральдыг харыысалганы чүктеп тураалар. Продукцияларны бүдүрүп үндүрериниң, мурнакы дүржүлганы хөгжүдериниң болгаш нептередириниң, күш-ажылдың төлевириниң болгаш кылыр ажылдың нормаларының күрүне планын күүседириниң база ажыр күүседириниң талазы-биле, күш-ажыл камгалалын сагыш боттанды-рарының, чуртталга-амыралдың таарымчалыг байдалдарын тургузарының, культурлуг хандырылганың талазы-биле тодаргай көргүзүглер коллективтиг керээге бам удур кирдүнүп турар. Коллективтиг керээниң күжү—ийи талалыг хүлээлгелерни күүседир дээш демисежип турар массаның идепкейлиг чоруунда болур. Шак оон ужурундан коллективтиг керээниң үреттүнделдиг болурунуң шинчирлиг негелдези администрацияларның болгаш профэвилел организацияларының кайы-кайызынга алган хүлээлгелерин шыңгызы-биле, хажык чөкка күүседиринде. Тываның үлетпүрүнүң болгаш көдээ ажыл-агыйының ажылчыннары партияның айтышкының амыдырал кырынга чедиишкинниг боттандыраарынга, коллективтиг керээлерде бижитинген ийи талалыг хүлээлгелерни күүседириңге база-ла бүрүн шинчирлиглер. Коллективтиг керээлериниң политиктиг болгаш ажыл-агый талазы-биле ужур-дузазын ажыл-агыйның болгаш профэвилелиниң удуртукчулары шын үнелеп көрген, ийи талалыг хүлээлгелерни күүседири дээш үргулчуг демисежип турар черлерде бүгү хүлээлгелериниң күүсетингенин, а оң ишкаш бүдүрүлге онаалгаларының чедиишкинниг күүсетингенин 1955 чылдың коллективтиг керээлериниң күүселдезинин анализ кеглеп турар. Чижээлэрге, 1955 чылдың коллективтиг керээлерин болгаш бүдүрүлге онаалгаларын Кызылдың ыяш заводунуң, Эрбектиң хөмүр даш шахтазының, Бай-Хаак МТС-зиниң коллективтери болгаш элээн хөй өскедаа коллективтер чедиишкинниг күүсетиккеннер. Ол бүдүрүлгелерде профэвилел организациялары социалистиг чарышты удуртуруп экижидип, продукцияның шынарын бедидери дээш хүн-бүрүнүң ажылын чорудуп турган.

Ындыг болза-даа чамдык ажыл-агый болгаш профэвилел удуртукчуларындан коллективтиг керээлериниң күүселдезинге, оларның күүсетинин турарын хынаарынга чогуур кичээнгейин салбайн турар чорукту демдеглезе чогуур, чижээ, «Тыва тудуг» трестизи (эргелекчизи эш Филатов), Сарыг-Сеп райүлетпүр комбинады, «Өөк» совхозу, Алгы заводу, Бай-Тайга МТС-зи, «Элегес» совхозу коллективтиг керээниң күүселдезинге кандыг-даа кичээнгейни салбайн, социалистиг чарышты ёзу-барыдаалап организастап чоруткан турган. Ол организацияларның удуртукчулары коллективтиг керээлериниң күүселдезинин харыысалга чөкка көрүп, ажыл-агый болгаш политиктиг талазы-биле ол эң чугула документини куруг саазын болдургаш, кайы-кайызынга алган хүлээлгелерин күүседиринден боттарын хостуг кылдыр санатыныг турганнар. А Кызылдың электростанциязында коллективтиг керээлерге, 1955 чылдың коллективтиг керээлерин болгаш бүдүрүлге онаалгаларын Кызылдың ыяш заводунуң, Эрбектиң хөмүр даш шахтазының, Бай-Хаак МТС-зиниң коллективтери болгаш элээн хөй өскедаа коллективтер чедиишкинниг күүсетиккеннер. Ол бүдүрүлгелерде профэвилел организациялары социалистиг чарышты удуртуруп экижидип, продукцияның шынарын бедидери дээш хүн-бүрүнүң ажылын чорудуп турган.

Ындыг болза-даа чамдык ажыл-агый болгаш профэвилел удуртукчуларындан коллективтиг керээлериниң күүселдезинге, оларның күүсетинин турарын хынаарынга чогуур кичээнгейни салбайн турар чорукту демдеглезе чогуур, чижээ, «Тыва тудуг» трестизи (эргелекчизи эш Филатов), Сарыг-Сеп райүлетпүр комбинады, «Өөк» совхозу, Алгы заводу, Бай-Тайга МТС-зи, «Элегес» совхозу коллективтиг керээниң күүселдезинге кандыг-даа кичээнгейни салбайн, социалистиг чарышты ёзу-барыдаалап организастап чоруткан турган. Ол организацияларның удуртукчулары коллективтиг керээлериниң күүселдезинин харыысалга чөкка көрүп, ажыл-агый болгаш политиктиг талазы-биле ол эң чугула документини куруг саазын болдургаш, кайы-кайызынга алган хүлээлгелерин күүседиринден боттарын хостуг кылдыр санатыныг турганнар. А Кызылдың электростанциязында коллективтиг керээлерниң күүсетингенин, а оң ишкаш бүдүрүлге онаалгаларының чедиишкинниг күүсетингенин 1955 чылдың коллективтиг керээлериниң күүселдезинин анализ кеглеп турар. Чижээлэр

ДҮЖҮТ АЖААП АЛЫРЫНГА ЧАА ЧЕРЛЕРНИҢ ЧУРТТАКЧЫЛАРЫНГА ДУЗАЛАЖЫЫЛЫҢАР!

Эр, херээжен комсомолчуларга, бүгү совет аныяктарга ВЛКСМ Төп Комитединиң кыйгырыы

Эргим өөңүктер!

Төрөөн Коммунистиг партиявыстың кыйгырыын ёзугаар боттарының изиг чүректериниң алыс күзелинден күр болгаш күрүкөөн черлерни шингээдип алырынче чорупкан бистиң чажыт өөңүктеривистен, эштеривистен өөрүшкүлүг дыңнадыглар identification турар. Чоргаарланыышкын-биле олардың дыңнадып турары болза:

— Чаа черлерде тараалар бедип үне берген, чаагай шинчи кирип турар!

Бүгү-ле 33 миллион ажыг гектар аңдарган күр болгаш күрүкөөн черлерде тараалар удавас быжып, шингайндыр дагжап эгелээр. Күр черлериң крайлары бо чылын бистиң Төрөөн чуртувуска чаңгыс эвес, а хөй чүс миллион пуд арыг-чаагай тарааларны бээрлер!

Ындыг элбек чаагай дүжүт бодуда чедип келбээн. Бо чылдың январының хүннеринде Кремльге болган чөвүлел хуралга күр черлериң аныяк шингээдикчилериниң эң эки толээлевчилери бүгү-ле шөлдерге бедик дүжүттү өстүрер бис деп партияга болгаш чонга байырлалдыы-биле айыткаанна. Комсомолдуң чорутканы бодунуң сөзүнге бүзүредиг, чедишкинге чалбыыттыг идегелдиг, бодунуң Төрөөн чуртунга изиг ынакшылдыг 350 муң оолдар болгаш кыстар күр болгаш күрүкөөн черлериң хоочун чуруттакчыларыы-биле кады байлак дүжүт дээш эрестиг демисешкеннер.

Кажан, партияның XX съездизи ажылдап турган хүннерде үрезиннер, кывар-чүүл болгаш аъш-чем аймаан чүдүрген 300 ажыг чүк машиналарды Атбасардан Казахстанның ырак күр черлериче ажыл-агыйларже чоруткан. Ынчаарда кадыг-дошкун шуурганнар оруктарны дуглай хөртүктеп, чыкылама сооктар кижилерни хаарып, шуурган хаттар чүктерни аңдара шавар чедип турган. Ынчалзажок, аныяк чолаачыларның ынчаарда чугаалазыны: «Шыдажып эртер!» Олар шынап-ла оруктуң километр бүрүзүнге-ле чүткүлдүг-биле демисешпишаан, шыдажып эрткеннер. Ол маадырлыг рейс болза съездиниң индириндеп партияның илергейлээни өөрүп четиришкинге чаа черлериң чуруттакчыларының харыызы болган. Ындыг маадырлыг чоруктуң хөй санныг үлегер-чижектери область, район, совхоз, МТС бүрүзүнде бар. Чеэниң шыгын көөдедир дээш эрес-шүүдүргү энтузиастар шөлдерге харны былыннадыр мөөнөп турган. Соок болган орай час турза-даа олар часкы тарылганы эң-не быска хуусаада чорутканнар.

Бо демиселге бистиң эштеривис чаасканзыраваннар. Трактордар-биле, автомашиналар-биле, сеялкалар-биле, андазынар-биле, тудуг материалдары-биле, хүн-бүрүде хереглетинер янзы-бүрү баразаннар-биле оларны хандырбышаан, бүгү совет улус оларга дузалашкан.

Эргим өөңүктер!

Күр черлерге тараа кезилдезиниң — изиг-түлүк үениң эгелээр хүнү ырак эвес арткан. Ындыг улуг делгем шөлдерден тарааны чурттуң чөөн талазы районнарынга кажандаа ажаап албайн чораан. А ол амгы байлак дүжүттү дүрген болгаш чидириг чок ажаап алыр херек. Ону боттандырары ындыг-ла чиик эвес дээрзи черле билдингир. Ол черлерде агаар бойдустуң байдалы туруш чок болуп турарын хамыктың мурнунда утпас херек. Чамдыкта эңдере чаъстап туруп бээр, а чамдыкта хар эрте чаалтар. Кезер өйү эрте берген тараалар черже сывыннан кончуг дүрген тоглап дүжер, чаңгыс-ла хүнү эрттирерге—гектар бүрүзүнден ийи-үш центнер тарааларны чидирип болуру черле билдингир. Санаш көрүнерем: дүжүт ажаап алышкынының үезинде чаңгыс-даа хүнү чөп ажыглаар болза, күр черлерден эвээш-ле дээрге 400 миллион пуд немелде кызылгасты ажаап ап болур.

Сибирьниң болгаш Казахстанның хову шөлдеринде өстүрүп алган тараалардың шуптузун ажаап алырын хандырар дээш эр, херээжен комсомолчуларга, бистиң чуртувустуң оолдар, кыстарынга—силерге мооң адаанда кыйгырыгны үндүрериң ВЛКСМ Төп Комитеди шиитпирлээн:

— Тараанаң дүжүдүн дүрген болгаш чидириг чок ажаап алыр талазы-биле күр черлериниң ажыл-ишчилеринге дузалажыылыңар!

Бо алдарлыг болгаш улуг херекке үлегер-чижектиг хоорайларның, ажылчын суурларның, Казах ССР-ниң, Алтай болгаш Красноярск крайларның, Чкалов, Саратов, Новосибирск, Омск база күр болгаш күрүкөөн черлерни шингээдип ап турар өске-даа областарның комсомолчулары болгаш аныяктары көргүзер ужурлуг.

Чаа черлерже дыка хөй янзы-бүрү техниканы күрүнениң чорутканын, чаа черлерде кижилерниң эрес-шүүдүргү ажылдап турарын билир болгай силер, эштер.

Ынчаарга, тарааны эң-не быска хуусаада ажаап алыры ындыг-ла белен эвес. Тарааны ажаап алыры дээрге, ону түгле сывыннан ужуруп алыры ол эвес болгай. Тарааны бастырар, арытлаар, кургадыр, элээн каш чүс километр ырак черлерде турар элеваторларже сөөртүп чедирери эргежээ чугула болгай. Силерниң дузаламчыларыңар эргежок чугула болуп турарының ужуру шак-ла ында.

Боттарының эштеринге дузалажыр дээш дүжүт ажаап алышкынының эки тура-биле баар күзелди илергейлээн 200 муң оолдар болгаш кыстарны күр болгаш күрүкөөн черлериң районнарынче ийи ай хуусаалыг кылдыр комсомол организациялары чорудуп шыдаар деп ВЛКСМ ТК санап тур.

Дүжүт алышкынының изиг-түлүк хүннери мөге-шыырак ажылчын холдарны негеп турар, ынчаарда шалыпкын, инициативтиг болгаш кара ажылдан база бергелерден кортпас кижилер аңаа херек. Ылаңгыя бомбайны, трактору, автомашинаны башкарып, молотилканы ажылдадып шыдаар кижилер аңаа онза чугула негетинер. Ол чаа черлерге бүгү-ле кижилерниң кылыр ажылдары бар. Тараа, кывар чүүлдер, сүт сөөртүр кижиниң, шаңга, элеваторга, тараа арыглаарынга; тарааларны чүдүрериңге болгаш өске-даа участоктарга ажылдаар кижи бүрүзүнүң ажылы хүндүлүг болур. Чаа черлериң чуруттакчыларынче силер агаарлап сөлгүүскелээр дээш баар эвес-ле болгай силер,— сеткилдиң ханыызындан өөрүп четирдивис деп демдеглээр ындыг дузаламчыны олаа мынап турар.

Бо дээрге — шынап-ла багай эвес агаарлаашкын, селгүүстээшкин болур. Чаа черлерни, карак четпес калбак делгем ховуларның каас-чараш оязагай чүүлдерин көрүп, ону бүгү-ле назыныдар иштинде сактып чоруур силер, Сибирьниң болгаш Казахстанның калбак делгем ховуларын база көөр силер, ол черлерге чаа заводтарны, электростанцияларны, шахталарны болгаш демир оруктарны тудуп тургузар дээш партияның болгаш чазактың кыйгырыын ёзугаар бо хүннерде муң-муң аныяк патриоттар ынаар чоруп турарлаар. А чылдың алдынначак үеинде хередиенчек дээрнин адаанда хову шөлдерде турлаарга чуруттаары, майгыннарның иштинге, одагларның чанынга дыштаныры дыка-ла магаданчыг чаагай болур, оолдар, кыстар! Уламна быжыгып дадыккан, чаа күштерни мөөнөп алган, омак-сергек болу бергеи дедир эвээш чаныш көөр силер. Силерниң ол адаарлыг күш-ажылыңарны бедии-биле үнелеп көөр.

Аныяк ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның, дээди өөредилге черлериниң студентилериниң иштинден шалыпчы отрядтарны болгаш бригадаларны тургузунаар, эргим эштер! Комсомолдуң ажылдакчылары болгаш активчилери ол отрядтарны база бригадаларны удуртуп, башкарзыннар!

Республикаларның ЛКСМ ТК-лары болгаш комсомол организациялары салдынган сорулганың бүгү-ле ужур-дузазын хандыр медереп билбишаан, күр болгаш күрүкөөн черлериң районнарында дүжүт ажаалгазынга аныяктарның киржилгезиниң талазы-биле калбак тайылбыр-массалыг, организаторлук ажылды оларның ортузунга чедиишкиниң калбартып шыдаар дээрзинге ВЛКСМ Төп Комитеди идеген тур.

Алдарлыг совет аныяктар мурнундаагызы ышкаш улуг күзел-биле болгаш боттарының хүндүлүг хүлээлгезин хандыр медереп билбишаан, күр черлерде чаагай дүжүттү ажазырынче организастыг чоруп, тараа дээш демиселге боттарының күштерин харамнанмас дээрзинге быжыг идегелди ВЛКСМ Төп Комитеди илергейлеп тур.

Тараа—бистиң байлаавыс. Бистер хөй тарааны ажаап алган тудум-на бистиң Совет күрүневис улам-на быжыг, совет кижилерниң чаагай байдалы улам-на бедик болур. Байлактыг бедик дүжүттү быска хуусаада, чидириг чок ажаап алыр дээш бүгү-ле чүүлдерни кылыылыңар!

Бистерни шаг-үе манавайн турар, ынчангаш аъттанып чоруптарыңа белеткениңер, аныяк энтузиастар!

ВЛКСМ ТӨП КОМИТЕДИ.

ВЛКСМ Төп Комитединде

Бо чылын күр болгаш күрүкөөн черлерге чаагай дүжүттү ажаап алыр деп турар. Дүжүттү быска хуусааларда болгаш чидириг чок ажаап алырынга немелде хөй ажылчын күжү хереглетинип турар.

«Күр болгаш күрүкөөн черлерни шингээдип ап турар районнарга дүжүттү ажаап алырынга комсомолчуларның болгаш аныяктарның киржилгезиниң дугайында» доктаалды ВЛКСМ ТК-зы хүлээп алган.

Дүжүт ажаап алырынче чоруур деп ар, херээжен комсомолчуларга, бүгү совет аныяктарга ВЛКСМ ТК-зы кыйгырыг үндүрген.

Дүжүт ажаап алышкынынче аныяктарны шилип чорудары-биле холбашкан калбак тайылбыр болгаш организакчы ажылдарны аныяктарның ортузунга чорударын ВЛКСМ ТК-зы комсомол эге организацияларынга, комсомол райкомнарынга, хооркомнарынга, обкомнарынга, крайкомнарынга болгаш эвилелдешкен республикаларның ЛКСМ ТК-ларынга хүлээткен. Комсомолчуларның болгаш аныяктарның хуралдарынга ол быйгырыгны номчуп таныжарын ВЛКСМ ТК-зы комсомол организацияларынга сүмелээн.

Комсомол эге организациялары, комсомол райкомнары, хооркомнары, обкомнары, крайкомнары болгаш эвилелдешкен республикаларның ЛКСМ ТК-ларының ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунуң, ССРЭ-ниң Совхозтар министерствозунуң болгаш ССРЭ-ниң Хлеб продуктуларын министерствозунуң чагыларынга дүүштүр бо чылдың июнь—июль айларда 200 муң кижини үлетпүр бүдүрүлгелерде ажылдап турар хоорай аныяктарының иштинден, а ол ышкаш дүжүт ажаап алышкынынче баар деп бүзелди эки тура-биле илергейлээн дээди өөредилге черлериниң студентилериниң иштинден шилип алгаш, күр черлерни шингээдип ап турар районнарже ийи ай хуусаалыг чорудар ужурлуг.

Дүжүт ажаап алышкынынга баргаш аныяктар бергелерге таваржыш болур дээрзин ВЛКСМ ТК-зы ЛКСМ ТК-ларын, комсомолдуң крайкомнарын болгаш обкомнарын сагындырып турар. Ынчангаш, комсомол организациялары болза, аныяктарны шилип алырын эң-не киичээнгейлиг көөр болгаш дүжүт ажаап алышкынынче эң-не төлептиг, быжыг туруштуг, кадык-шыырак, 18 хардан куду эвес назылыг оолдар, кыстарны чорудар ужурлуг.

Комсомолдуң хооркомнарының болгаш райкомнарының чанынга шилип алырының комиссияларын тургузарын сүмелеп турар. ВЛКСМ ТК-ның доктаатканы чаңгыс аай хевирлиг комсомолчу путевканы дүжүт ажаап алышкынынче чоруп турар аныяктарга комсомол хооркомнары болгаш райкомнары тыпсыр.

Комсомол эге организациялары, комсомол райкомнары, хооркомнары, обкомнары, крайкомнары болгаш эвилелдешкен республикаларның ЛКСМ ТК-лары дүжүт ажаап алышкынынче баар аныяктарның иштинден шалыпчы отрядтарны база бригадаларны тургузар болгаш олар күр черлерже чоруптарда хамаарышкан районнарның болгаш хоорайларның комсомол организацияларының кызыл туктарын ол отрядтарга болгаш бригадаларга тыпсыр ужурлуг. Дүжүт ажаап алышкынының бүгү үезиниң дургузунда ол шалыпчы отрядтарны болгаш бригадаларны комсомолдуң райкомнарының, хооркомнарының, обкомнарының секретарьлары удуртур.

Эвилелдешкен республикаларның ЛКСМ ТК-лары, комсомолдуң райкомнары болгаш обкомнары орук харыызалар органнары-биле кады аныяктарны түскай эшелоннарга организастыг чорударын хандырар болгаш чоруп турар аныяктар боттарына эргежок чугула чүүлдерин алгаш чоруур дугайында сагыш салыр хүлээлгелиг. Комсомолдуң комитеттери болза, комсомолчулар болгаш аныяктар дүжүт ажаап алышкынынче оруукка бар чордаа-даа, колхозтарга, МТС-терге болгаш совхозтарга олар чедип ажылдай берген үеде-даа оларның ортузунга киичээнгейлиг болгаш культура-массалыг ажылды эки организастаар, аныяктарның ортузундан массовиктерни, баяннистерни, культура-массалыг болгаш спорт ажылдарының организакчыларын шилип томуйлаар ужурлуг. Дүжүт ажаап алышкынынче чоруп турар аныяктарны номнар, шашкалар, шыырааллар, домино, музыка болгаш спорт хереҥселдери-биле хандырары чугула. Бо чүүлдер-биле аныяктарны хандырарын комсомол организациялары боттарының күштери-биле организастап шыдаар деп ВЛКСМ ТК санап турар.

Совхозтарның, МТС-терниң, колхозтарның, заготзерно болгаш элеваторлар пунктуларының удуртукчулары-биле кады, партия организацияларының дузазы-биле дүжүт ажаап алышкынынга чедип келген аныяктарны эштиг эдлек хүлээп алырын хандырарын, аныяктарның чурттаар черлери чогуур үезинде белетвегинеп турарын, оларга аъш-чем чүүлдерин, культура-амыырал хандырылгазын таарыштыр организастаарын чедип алырын Казахстанның ЛКСМ ТК-зынга, күр болгаш күрүкөөн черлерни шингээдип ап турар районнарның комсомол крайкомнарынга база обкомнарынга ВЛКСМ ТК дазскан. Комсомолдуң аътқарып чоруткан кижи бүрүзү бодунуң шыдаар шаа-биле эрестиг ажылдаан турарын, бүдүрүлге онаалдаларын долдур болгаш ажыр күүсеткен турарын, комсомолдуң идегелин бүүседип шыдаан турарын чедип алыр дээш дүжүт ажаап алышкынынга келгеннериң ортузунга социалистиг чарышты калбартыры эргежок чугула. Дүжүт ажаап алышкынынга шылгарап үнген комсомолчуларны болгаш аныяктарны шаннарының хемчеглерин ВЛКСМ ТК доктаадып тургускан.

Эвилелдешкен республикаларның ЛКСМ ТК-лары, комсомолдуң крайкомнары, обкомнары, хооркомнары, райкомнары болгаш эге организациялары партия болгаш чазактың бедик идегелин алдаалыыбиле күүседир, күр болгаш күрүкөөн черлерни шингээдип ап турар районнарда

СЭТА-ныӊ медеглели

Германияныӊ Федеративтиг Республиказыныӊ федералдыг канцлери Аденауэр чоокта чаа Бонига парлалга конференциязынга герман айтырыгныӊ талазы-биле Совет Эвилелиниӊ политиказын каржы хажыдыӊ турар бадыткалдарлыг чүве чугаалааныӊ парлалгага мурнунда-ла медеглээн болгай. Француз чазактыӊ төлөлекчидериниӊ алдынган медээлер дээр чүвеге чылдаӊ кактыныӊ алгаш, Аденауэр француз чазактыӊ улуртукчуларыбиле Москвага чугаалажыышкыннарныӊ үезинде эш Н. С. Хрущев катап каттышкан, харын-даа нейтралдыг Германияга 70 илн. немецтерлиг болурунуӊ орнунга, «Совет блокка» 17 илн. немецтерлиг турганы дээре деп чугаалаан деп бадыткан турган. Ындыг сөстерни чугаалаан кижи Н. С. Хрущев деп шамнаш, Аденауэр болза Германияныӊ каттыжарынга Совет Эвилели удурланып турар дээр янзылыг хөөн-бодалды тургузарын орадашкан.

Аденауэрниӊ бадыткалдарында кандыгдаа үндезиннер чок болган факт-барымдаалларны каржызы-биле хажыдыӊ турар дээрзин СЭТА медеглээр апаар-дыр. Шынын алыр болза, Н. С. Хрущев, француз төлөлер-биле чугаалажыышкыннарга герман айтырыг талазы-биле Совет Эвилелиниӊ билдингир туружун чугаалаан, Совет Эвилелинге болган ооӊ-биле найыралдыг чурттарга удурланган кандыг-даа янзыныӊ шериг бөлүглелдеринге каттышкан Германияны киирерине ССРЭ чөпшөөрежин шыдавас дээрзин ооӊ-биле кады демдеглээн. ГФР-ниӊ чазак төлөлеригбиле эрткен чылдыӊ сентябрьда чугаалажыышкыннарныӊ үезинде федералдыг канцлер Аденауэрге Н. С. Хрущев база-лыӊдыг янзылыг чугаалааныӊ айтыр апаар. Ооӊ, Н. С. Хрущевтуӊ, чугаалавааны үзел-бодалдарны дээргн Аденауэр Н. С. Хрущев чугаалаан деп шамнап турары оортан кестүр-дүр.

Герман айтырыгга хамаарыштыр Совет Эвилелиниӊ туружу эки билдингир.

Совет Эвилели, Германияны тайбыӊга ынакшылдыг болгаш демократтыг күрүне кылдыр каттыштырарыныӊ талалакчызы болуп мурнуку хевээр артпышаан, дөрт күрүнелериӊ аразында дугуржуп турган, герман айтырыгны газарыштырар деп эрткен дайыныӊ соонда бүдүн оя чыл дургузунда чорудуп келген оралдажыышкыннарыныӊ ажыктыг түӊнелерни бербээнин барымдаалавайн барып шыдавас. Германияныӊ девискээринде ийи түскайлаӊ күрүнелериӊ догуннаӊ, хөгжүп турарыныӊ фактызын база-ла херекке албайн барып болбас. Мындыг байдалдар турда, Герман Демократтыг Республика биле Германияныӊ Федеративтиг Республиказыныӊ аразынга шуут чугаалажыышкыннардан аӊгыда, Германияны каттыштырарыныӊ еске боттуг оруу чок.

ГДР-ниӊ чазаа ол сорулгаларны барымдаалаш, ГФР-ниӊ чазаа-биле шуут харылзааны тургузарынга белен дээрзи ниитиге билдингир болгай, ындыг турбуже, ГФР-ниӊ чазаа ГДР-ниӊ чазаа-биле кады ажылдажылгадан амдаа ойталавышаан турар, ол чорук герман айтырыгны чаӊгыс черден чылбастаарынче чайлаш чок киирип турар болгаш Германияны каттыштырарыныӊ айтырыгыныӊ талазы-биле дөрт күрүнелериӊ чугаалажыышкыннарын-даа түӊнел чок болдуруп турар.

Мынчангаш, герман айтырыгны амгы байдалдарда таарыштырары, хамыктыӊ мурнунда Германияны катап каттыштырарынга чедирер оруктарга хамаржыр айтырыгларны Герман Демократтыг Республика-биле дугуржуп алырынга Германияныӊ Федеративтиг Республиказыныӊ белениӊден хамаржыр.

Сөөлгү үеде Барыын Германияда чамдык удуртукчу ажылдакчылар Совет Эвилелинге хамаарыштыр янзы-бүрү хоп-мегелерни удаа-дараа үндүрүп, Барыын Германияны милитаризастазарын чорудуп турарын болгаш улустар аразыныӊ дүшкүүрлүг чоруун чымчадырыныӊ талазыбиле чорудуп турар хемчеглерге удур хөделир деп боттарыныӊ ырак көрүнгүр эвес политиказын Барыын Германияныӊ хөй-ниитизининӊ караанга ындыг янзы агартып шынзыдарын кордап турары илергей апарган дээрзинге кичээнгей салбайн барып болбас. Ынчалза-даа ындыг политика амгы үениӊ ёаж-чурумунга дүүшпейн турар болгаш немец улустуӊ ниити национал сорулгаларын шиитпирлээрин чүгле бергедеп турар дээрзин көөрү берге эвес.

Тараа суггарылдазы

Тараныӊ чайгы ажаалдазын болгаш сарылдазын чогуур үезинде организастаа чорудуп тургаш, гектар бүрүзүнден ортумаа-биле 18 центнер дүжүттүг алыр дээш Барыын-Хемчик районнуӊ «Большевик» көдээ ажыл-агый артелиниӊ № 2 хову бригадазында 20 кижи составтыг бир бөлүк доктаамал ажылдап турар. Бригаданыӊ бо чылын тараан 553 гектар тараа культураларыныӊ иштинде 370 гектар суггаттыг черде тараныӊ баштайгы суггарылгазын дооскаш, ам ийиги суггарылганы эгелээн.

Бригадада суггарыкчылардан бодунуӊ үезинген ажылынга ак-сеткилдиг ажылдап, ажыл нормазын хүн бүрүде ажыр күүседип турар эштер Дүмен, Азыранды, Байкара болгаш өскелер-даа бар.

Олгла бригаданыӊ 60 кижи кирживчилиг бир бөлүү 75 гектар шөлдүӊ дажын болгаш хораганын туруп алтааннар.

Хову ажылында чамдык чедиишкиннербиле чергелештир четпестер база бар. № 1 хову бригадазы (бригадири коммунист эш Ендан-Самбуу) суггарылга ажылын чугулага көрбээни-биле 210 гектар тараадан чүгле 85 гектарны, 97 гектар кукурузадан 15 гектарны суггарган.

Суггарылганыӊ темпизи өөжүм болуп турарыныӊ чылдагааны болза, суггарылга белүүүнүӊ удуртукчузу эш Домбаа арыктарны баш удур аштап арыглап албааны-биле эм көөп суггарылганыӊ үезинде удур кылып турары-биле суггарылга озалдап турар.

К. СЕРИӉ.

Кукурузаныӊ чайгы ажаалгазын чогуур үезинде организастаар

Хөөп олуртур культураларныӊ, ылаӊгыя кукурузаныӊ дүжүдүнүӊ өзүлезинге чөп организастыг ажаалданы чорудары шиитпирлиг үжүр-дүзалыг. Тарыганыӊ баштайгы хүннеринден-не эгелээш кукурузаны ажаап өстүрериниӊ ажылы эгелээр. Шөлде тарытынган черни базырып илииртээр. Хөрзүниӊ кырында дыгышталган каъдын үлдүредир болгаш бок үнүштерни чок кылыр сорулга-биле кукурузаныӊ чаа үнүжү тывылгыже чедир баштайгы илииртөөшкинни чорудары чугула.

Өзүл үнериниӊ бүгү үезиниӊ дургузунда кукуруза тараан шөлдү арыг болгаш үлдүргей байдалга тургузар. Кукурузаныӊ ийиги илииртөөшкинин ийи—үш бүрүдер тыптып келгенде чаа үнүл олурар үнүштериӊ аайы-биле чорудар, хүннүӊ ийиги чартыында изиг үеде үнүштер эвээш сынар болгаш кукуруза сыптарыныӊ сынышкынган чидирии дыка эвээш болур.

Кукурузаныӊ өзүл үнер үезинин дургузунда ооӊ шөлүнге узун, доора дургаар культивацияны ийиден эвээш эвес чорудар. Культивацияныӊ сорулгазы чүгле бок үнүштерни чок кылыр эвес, харын тараанын баш тыртып, чечектелип үнериниӊ үезиниӊ дургузунда хөрзүнге шыкты хөйү-биле доктаадыр, ол үе болза, үнүшке суг хереглели кончуг кызыы үе болуо. Үлдүргей хөрзүн шыкты эки сиңирер, бистиӊ кандаачал ховуларывыска болгаш ылангыя суггат чок черлерге ол чугула болур.

Уяларны дескилээринге баштай доора дургаар бирги культивация кукурузаныӊ 3—4 бүрүжүгештери тыптып келгенде 5—7 сантиметр хандыр, а ооӊ изи-биле эдертир узун дургаар культивация 8—10 сантиметр хандыр чорутунган турар.

Культивация чорутунуп турда, кукурузаныӊ чаа үнүштерин довураккa хөмдүрбези-биле камгалал зоназы 10—12 сантиметр артыш калзын дээш культиваторныӊ бистерин тазарыштыр тургузуп алыр. Культивация чорудары-биле кады кукурузаныӊ уяларда үрезиннерин аӊгы-аӊгы чара олуртур болгаш бок үнүштерни арыглаар, чаа өзүл үнүп орар үнүштерни сергедип сешкередир. Ынчангаш тараа кылдыр азы силоска хереглээр кукурузаныӊ тарылгазыныӊ уй бүрүзүнге эң эки, күштүг 2—2 үнүштерни арттырып каары чугула. Ногаан немелде чемге хереглээрибиле тараан кукурузаныӊ уяларында үрезиннерин аӊгы чара олуртпас. Бир эвес уяларда үнүштериӊ дап бериишкини илерезе, үнүштерни дескилээр азы өттүргеп, частып келген үрезиннерни аӊаа немей олуртур.

Бирги культивация бижектиг ажылчын органнары-биле а дараазындазы — согун бистер-биле чорутунган турар. Бок үнүштерни бүрүн чайладыры-биле культивацияны чидир бизетинген ажылчын органнары-биле чорудар. Ийиги, үшкү хамт карактай культивация бок үнүштериӊ тывылганыныӊ хемчээли-биле культивацияларыныӊ аразы 12—17 хонуктарда чорутунар. Ийиги культивация 6—8 сантиметр, а үшкү культивация 4—5 сантиметр ханы болур. Культивацияныӊ хамыныӊ кызырлыры кукурузаныӊ дазыл системазыныӊ хөгжүдезининӊ онза чүүлүбиле тайылбырлатынзр, олар ол-бо талаларже өзүл үне бээр болгаш дараазындагы культивацияларныӊ хамыдаашкыны дазылдарны кезер чорукка таварыштырар.

Кукурузаныӊ баштарыныӊ өзүлезин болгаш хөгжүдезин күштелдирер дээш ооӊ болгунда ажыы чок артык будук үнүштерни 10—15 сантиметр чедир өстүрбейн тургаш арылдырар. Бүрүн быжыдыныӊ чадазында, ажаап алырыбиле баш бурунгаар көрдүнген, будук үнүштери дыка өзүп үнген чүгле ындыг кукурузаныӊ ажыы чок будук үнүштерин арыглаарын сүмелеп турар. Будук үнүштерни үзе тыртпайн, а кескеш ырадыр арылдырар, моны кылып турар үеде үнүштерни бертиндирип, ол ажылды саададып болбас.

Кукурузаныӊ бирги болгаш ийиги культивациязы-биле чергелештир түс черниӊ болгаш органиктиг удобрениелер-биле немелде чемгерилгезин чорудары чугула. Амгы үеде мурнакчы колхоздарда ылангыя бистиӊ районнуӊ Ленин аттыг колхозунда үнүштерниӊ дазылдан дашкаар немелде чемгерилгези чорутунган.

8 кг суперфосфат, 8 кг хлорлуг калий, 2 кг аммиактыг селитрадан холутунган 400 литр эзилдириишкин бир гектарга бүлүртүрүге чарыгдатынар. Удобрение бүрүзүн ангы савага эзилдирер. Бир кг удобрениелерни баш бурунгаар эзилдирерине 2—2,5 литр суг хереглетинер. Удобрениелерниӊ эзилдириин ыяавыла үргүлчү холуй булган тургаш, 30 минута дургузунда кылыр, ооӊ эзилбээн артыын ангылап каапгар. Удобрениелерниӊ белеткетинген эзилдириин хереглээр мурнунда шүүрээш дамчыштыр ниити савага кудар, а ооӊ соонда аӊаа чогуур хемчээдиг сутну немей кудар. Бүлүртүр савага кудар мурнунда эзилдириишкинни эки холуй булгазы чугула. Суггаттыг кукуруза шөлдеринге кукурузаны өстүрүп үндүрериниӊ 2-ден эвээш эвес суггарылгазын чорудар.

Кукурузаныӊ чечектелип турар үезинде ооӊ немелде доозунналдырыышкыны агрономнуӊ айтыышкыны-биле 2—3 хүннериниӊ аразында элээн каш катап, эртениие чорутунган турар. Кукуруза үнүштериниӊ бүгү кезектеринге, ооӊ иштинде баштарынга чедир бышкыжа бүгү суглаангылыг өртеӊнээшкиннериниӊ чылдазын ыяавыла чорудар. Чыгдынган өртеннээшкиннерни кукуруза шөлүнден дашкаар 50 сантиметрден эвээш эвес ханы черге хөмер азы өртедиптер херек.

М. БАКЧЕВНИКОВ,
Бай-Хаак МТС-тиӊ бөл агроному.

Хой кыргылдазын дооскан

Улуг-Хем районнуӊ Жданов аттыг көдээ ажыл-агый артели хой кыргылдазын чогуур үезинде оргэнизастыг чорутканы-биле 3222 баш хойнуӊ кыргылдазын 14 хонукта дооскан. Шагаан-Арыг МТС-тиӊ механиги эш Огневка баштаткан агрегат кыргылда үезинде үзүктелиишкин чок эки ажылдаан. Хой кыргыкчылары эштер Бичечыс, Доппак олар хол хачызы-биле хүнде 24—25 чедир хойларны кыргып, 4,5—5 күш-хүннерин ажылдап ап турганнар.

С. ШАГЖЫ.

РАЙОННАРГА БОЛГАН МАЛЧЫННАРНЫӉ ХУРАЛДАРЫ

БАЙ-ТАЙГА

«Мурнакчы» колхозтуӊ малчыннарыныӊ июнь 15-те болган байырлыг хуралынга СЭКП-ниӊ XX съездизининӊ мал ажылдакчыларыныӊ мурнунга салган сорулгаларын күүседип турарыныӊ дугайын чугаалашкан. Колхоз ыйыстыг бода мал өстүрериниӊ планын 94 хуу, сарлыктыӊ 101 хуу, хой, өшкүүүн—103 хуу күүсеткен.

Малчыннар Делбин 306 хойдан 311 хураганны, С. Шойдан 222 өшкүден 244 анайны камгалап алганнар. Х. Сюрюн бодунга хамаарышкан хой санныдан 1,6 кг дүктү кыргып ап, бо чылын бир чаа кажаны бодуу тудуп алган.

Малчыннар боттарыныӊ хуралынга дуржулгаларын солчуп, чаа-чаа хүлээлгелерни ап, аразында чарыштыр калбарткан. Колхоз баштаар черинден мурнакчы малчыннарга өртектиг шаӊналдарны тывыскан. С. Шойдан 150 рубльдиӊ бараанын, 11 анайларны, С. Айызан 150 рубльдиӊ бараанын, 1 анайны шаӊналга алган. Ооӊ-даа өскелер өртектиг бараанар-биле болгаш чем продукт-биле шаӊнатканнар.

Ооӊ соонда өөн-концерт, күш-культураныӊ янзы-бүрү хевирлериниӊ маргылдаазы болган. Мөгелер хүрежи, аътгар чарыжы база болган.

К. Өлчей.

* * *

ЧАА-ХӨЛ

Чаа-Хөл районда «Типилелге» колхозтуӊ бүгү колхоочуларыныӊ байырлыг хуралынга бирги чартык чылда ажылдыӊ түӊнелин чугаалашкан. Колхоз ниитизи-биле 1110 гектар часкы тарылга планын 1173 гектар кылдыр ажыр күүсеткен болгаш төрүүр малдыӊ чаш төлүн бүрүүбиле камгалап алган. Хойжулар Дагба Бенден-Хуурак олар бир хойдан-на 1,6 кг дүктү кыргып ап тураалар. Колхоз күрүнеге дүк дужаар планын ажыр күүсеткен.

Хурал соонда мурнакчы 26 колхозчуларны өртектиг үүлдер-биле шаӊнаан. Июнь 17-де бүгү колхозчулар дыштанып, спорттуӊ янзы-бүрү маргылдаалары эртирген.

К. Ховалыг.

* * *

Июнь 17-де Чаа-Хөл суурга болган мурнакчы малчыннарныӊ байырлалынга ажыл-агый чылыныӊ эрткен айларыныӊ түӊнелин үндүрүп, мурнакчыларныӊ дуржулгазын солчуп, моон соӊгаарлы сорулгаларны чугаалашкан. Аныа колхозтардан Бегзи, Дамба, Сарыг-оол болгаш өске-даа мурнакчы малчыннар келгеннер.

Хурал соонда колхозтарныӊ шилиндек мөгелериниӊ хүрежи болган. Хүрешке Молотов аттыг колхозтуӊ мөгези Дуват-оол шүүлген, а МТС механизатору Оюу үүгүрлешкен. Оон ынай чүгүрүк аъттарныӊ чарыжынга бир дугаарынга Молотов аттыг колхозтуӊ аъды келген. Спорттуӊ өске-даа маргылдаалары болган.

Д. Арзакчаа,

ЭРЗИН РАЙОН

«Коммунизмче оруӊ» колхозтуӊ байырлыг хуралынга мурнакчы малчыннарны 3—15 чедир анайлар-биле шаӊнаан. Олардан Седип 8 анай-биле, Намчый 7 анай-биле, үш малчыннарны хойдан хөй-дүк кыргып алганы дээш 12—35 кг чедир дүк-биле шаӊнаан. Хову ажылыныӊ мурнакчылары 11 кижини өртектиг бараан-биле шаӊнаан. Хурал соонда колхозтуӊ уран-чүүл бөлүмү солуп концерт көргүскен. Аът чарыжы, мөге хүрежи база болган.

С. Банчык.

ДОПЧУ МЕДЭЭЛЕР

Чаа-Хөл районуӊ Молотов аттыг көдээ ажыл-агый артелиниӊ сиген болгаш тараа шөлдеринге кыштаан малдар амга чедир турбунаан, колхозтуӊ баштаар чери (даргазы эш Конгар) малды чайлагладыр талазы-биле амга чедир кандыг-даа хемчег албаан.

Колхоочуларныӊ хууда инектерин кадатта тургускан-даа болза, бүгү инектериниӊ 70—80 хуузу тараа болгаш сиген шөлдерин чаза базып, колхозка улуг богаралды чедирип турар.

Колхозтуӊ тараа болгаш сиген шөлдеринден артельдиӊ ниитилештирген малын болгаш колхоочуларныӊ хуузунда малын чайладыр ой келген.

Х. Чулдум.

* * *

Кызыл районнуӊ «СЭКП XX съездизи» колхозунуӊ девискээринде көвүүрүг, оруктарныӊ септелгези болгаш асталгазы бешалды чылдар иштинде чорутунмайн келген.

Даспы база Черби хемнерде эрги көвүүрүглерни септевейн турарындан, ам чүгле үш көвүүрүг артkан, чаа көвүүрүглер кылынмайн турар. Ынчангаш транспорт аргыжылгазынга берге байдалдар таваржыш турар.

Черби суурнуӊ кудумчуларында арыксумуннарны септевейн турарындан суг кудумчуларны малгаштадырып, машина-биле, терге-биле чорууру бергедээн. Көдээ Советтиг, колхозтуӊ девискээринде оруктарныӊ байдалы бо хире багай болуп турда, көдээ Совет (даргазы эш Самароков), колхоз баштаар чери (даргазы эш Шустов) организастыг хемчеглер албай турар.

Көдээ ажыл-агыйныӊ чугула кампаниялары — сиген кезилдезиниӊ, дүжүт ажаалдазыныӊ бетинде оруӊ ажыл-агыйныӊ байдалын эжикидери негетинип келген.

М. Чыдыӊ.

* * *

Өөүр районнуӊ «Коммунизмче оруӊ» колхозу организастатынганындан бээр элээн хөй чылдар эрткен, ында чурттаганыӊ, культура-амыдыралдыӊ болгаш бүдүүлгениӊ тудуглары улам-на немежип турар.

Ынчалза-даа чонныӊ культуразыг амыдыралы оларныӊ ажыл-ижинге улуг роль-ду ойнаар дээрзин колхоз баштаар чери (даргазы эш Шаалы) болгаш партия эге организациязы (секретары эш Дыртык) чогуур кичээнгейге албайн турарын база демдеглээр херек. Амдыгаа чедир суурда чунар бажыӊ туттунмаан.

Т. Сарыг-оол.

ССРЭ-ниӊ чөөн чүгүнүӊ улуг ажылдарыныӊ перспективалары

Бистиӊ чуртувустуӊ чөөн чүгүне (Сибирь, Ыраккы Чөөн чүк болгаш Казахстан) металлургияныӊ үшкү базазыныӊ болгаш хөмүр даш тывыжыныӊ база электроэнергия бүдүрериниӊ талазы-биле ээ улуг базаныӊ канчаар-даа аажок улуг тудуу эгелээн. Чоокку 10—15 чылдарда ооӊ тудуун доозар. Ынчангаш чурттуӊ төттүнмес бойдус байлактарын мобилизастаарыныӊ дугайында болгаш чиг-эттин, оттулар чүүлдүӊ база электроэнергияныӊ чаа үнер дөстерин улус ажыл-агыйыныӊ эргилдезинге хаара тударыныӊ дугайында СЭКПниӊ XX съездизиниӊ төөгүлүг шиитпирлери күүсетинген турар.

Чурттуӊ соӊгу болгаш чөөн чүктериниӊ бойдус байлактарын шиӊгээдип алырыныӊ талазы-биле партияныӊ салган сорулгаларыӊ улуг чаагайын совет аныяктарга СЭКП ТК-ныӊ болгаш ССРЭ-ниӊ Министрлер Чөвүлелиниӊ Кыйгырыында чоокта чаа база катап онзалап демдеглээн. Шынан-ла ында коммунизмниӊ аныяк тудугжуларыныӊ чогаадыкчы ажыл-херээнге хызыыдан кызыгаржок делгем сорулгалар ажыттынган. Социалистиг Төрээн чурттунга бараан болурун күзеп чоруун аныяк оолдар, кыстарныӊ күжүн болгаш билиин каяа бээриниӊ, боттарыныӊ аргамергежилин илередириниӊ аргалары бар.

Чоокку чылдарда чурттуӊ соӊгу болгаш чөөн чүктеринге кылыр улуг ажылдарныӊ перспективалары кандыг болуп турарыл бээш?

Алдыгы беш чылда-ла Барыын Сибирьниӊ чаа металлургия заводунуӊ чамдык кезээн ажыглалга киирер болгаш ам ажылдап турар заводун калбартырын көргөн. Ол чорук Сибирьде шой бүдүрерин барык ийи катап улгаттырар арганы бээр Караганданыӊ ийи металлургия заводтарыныӊ ийи домна суугуларын ажыглалга киирери болгаш чедиги беш чылда тудуун доозар деп турар Чөөн Сибирьниӊ ийи металлургия заводтарыныӊ тудуун эгелээри төлевилетинген.

Бир эвес чүгле Сибирьниӊ болгаш Казахстаныӊ шөөнден аӊгыда Уралдыӊ шөөн эзилдирерин база барымдаалап алыр болза, амгы үеде эзилдирип турар 33 миллион тонна шойнуӊ 14 ажыг миллион тонназын чөөн районнарда, ооӊ иштинде 2,5 миллион тоннаны Сибирьде эзилдирип турар. 1960 чылда ниити 53 миллион тонна шой эзилдирилгезининӊ 23 ажыг миллион тонназын Урал-биле Сибирь, а 1,5 миллион хире тонназын Казахстан бээр.

Чедиги — сескн беш чылдарда Чөөн Сибирьниӊ заводтарыныӊ тудуун доозар болгаш Забайкальеге, Барыын Сибирьге (Алтайга) болгаш Казахстанга (Кустанайныӊ районунга) металлургия бүдүрүлгелериниӊ тудуун немей эгелээн турар.

Ол тудугларны боттандырган соонда чурттуӊ чөөн талазынга бүгү-эвилелдиӊ ниити шой бүдүрүлгезининӊ 20 хуузундан эвээш эвезин эзилдирерин хандырар үшкү металлургия базазын тургускан турар. Ооӊ үндезини болза, Сибирьниӊ демир рудаларын Алдыы Ангараныӊ демир рудазыныӊ курлавырларын болгаш Даг Шорияныӊ, Хакасияныӊ база Тываныӊ демир рудазыныӊ курлавырларын, а ол ышкаш Кузнецкиниӊ кокесталыр, Чөөн Сибирьниӊ хөйнар хөмүр даштарын үлетпүрге шиӊгээдип алырынга үндезилээш, Сибирьниӊ металлургиязы болур. Сибирьнин-биле кожа Казахстанныӊ демир рудаларывга болган кокесталыр хөмүр даштарынга (Караганда, Экибастуз) үндезилетинген Казахстанныӊ металлургиязы тургустунар.

Бир эвес чөөн талакы районнарда үшкү металлургия базазыныӊ 1970 чылда бүдүрүлге күүчүзү 20 миллион тонна шой болур деп бодап алыр болза, ынчан экономиктиг чоокшулаткан саналгашкыннар ёлгаар алырга, Барыын Сибирьниӊ заводтары чижек-биле 8 миллион тонна, Чөөн Сибирьниӊ заводтары 5 миллион тонна, Забайкальениӊ 3 миллион тонна болгаш Казахстаннызы—4 миллион тонна шойну эзилдирер болур.

Чурттуӊ чөөн талакы районнарында металлургия үлетпүрүн хөгжүдеринге херектиг кокесталыр хөмүр даштыӊ болгаш демир рудаларныӊ байлак курлавырлары бар болуп турар. Чаӊгыс Кузнецкиниӊ бассейни кокесталыр хөмүр даштыӊ үлетпүр курлавырларыныӊ талазы-биле Донбасстыынга барык дең 190 хуу чыгыы болур.

Сөөлгү чылдарда совет геологтар кокесталыр хөмүр даштыӊ барык бүгү хевирлери бар болуп турар Мурнуу-Якутскиниӊ (Чульманныӊ) күчүлүг хөмүр даш бассейнин ажытканнар. Келир үеде ол бассейн Забайкальениӊ болгаш Ыраккы Чөөн чүктүӊ кара металлургиязын хөгжүдеринге бүзүрелиг хөмүр даш базазы болуп шыдаар.

Совет геологтарныӊ тылканы Уралдыӊ чанында кожа турар Кустанай ховузунда демир рудазыныӊ чаа району бодунуӊ курлавырларыныӊ талазы-биле бүгү хоочун Уралдан артык байлак болуп турар. Алдыгы беш чылда Кустанайныӊ магнитти—Соколовскиӊ болгаш Сарабайск курлавырларыныӊ эң-не байлак черлерин ажыглап эгелээрин баш удур көрүп турар. Ол демир рудаларыныӊ шыгжавырлары Магнитогорскиниӊ болгаш Челябинскиниӊ металлургия заводтарындан 300 километр радиустуг черде турун турар. 10—15 чылдарныӊ эчизинде Чөөн Сибирьге болгаш Забайкальеге Адакы-Ангарскиниӊ болгаш Ангаро-Илимскиниӊ, а ол ышкаш Алтайныӊ (Мурнуу Якутия) болгаш Приаргунскиниӊ (Чита область) демир рудаларыныӊ курлавырлыг черлерин ажыглалга киирген турар.

Келир үеде Забайкальеге Алдано-Амурнуӊ хөмүр даш металлургия комплексизи тургустунар. Ол чаа металлургиялыг районну Мурнуу Якутияныӊ кокесталыр хөмүр даштарын, хөмүр даштарныӊ мырыңай чоогунда турар Алданныӊ демир рудаларын, Приаргунь районнуӊ байлак демир рудаларын болгаш Амур областыӊ барыын кезээнде демир рудалыг черлериниӊ курлавырларын шиӊгээдип алыр арга-биле тургузар. Зеяныӊ болгаш Үстүү Амур ийи хемнериниӊ аразынга келир үедеги Зейск болгаш Джалиндинск ГЭС-териӊ электроэнергиязын ажыглаары-биле электродомна суугулары тургустунуп, каӊныӊ тускай хевирлерин (тодаргайлаарга ферроборну) эзилдирип бүдүрүп эгелээри чигзиниг чок.

Забайкальениӊ минералдыг чиг-эт курлавырларын шиӊгээдирге бирги эдлчегде Амуро-Алданск демир оруун (Улуг Невер станциязындан Чулман болгаш Алданга чедир) тудар, а ол ышкаш Приаргуньнуӊ демир рудалыг черлеринден Забайкалье оруунга чедир демир орукту харылзаштырар. Чаа шугумнар чаӊгыс аай Алдано-Амурск үлептүр районнуӊ Мурнуу-Якутск хөмүр даш бассейнин, Алданныӊ болгаш Приаргуньнуӊ рудаларын, а ол ышкаш Үстүкү Амурда база Зея гидроэлектростанцияларын харылзаштырар.

Чөөн чүктүӊ металлургия базазын тургузар чорук Уралдыӊ Кузбасс-биле болгаш Караганда-биле ажыл-агый харылзааларына үндезин өскерилгелерни болдурар.

Атаускиниӊ демир рудаларынга үндезилетинген Караганданыӊ металлургия заводун тудуп тургузар, колдуунда Кузнецкиниӊ хөмүр дажын ажыглаар, Сибирьниӊ металлургиязыныӊ дүрген өзүлдези Караганданыӊ болгаш Кузнецкиниӊ хөмүр дажыныӊ балансызын кызыгаржок көвүдедир. Ынчангаш, кокесталыр хөмүр даш талазы-биле Караганданыӊ 70 хуузунга деннежир хүрең болгаш кара хөмүр даштыӊ ниити курлавырларыныӊ талазы-биле Караганданыындан 2,4 катап хөй Печораныӊ хөмүр даш бассейнинче Уралдыва ийиги демир оруун хандырары негетинер. Печора бассейниниӊ Воркутинскиниӊ, Хальмерюскиниӊ болгаш Сырягинскиниӊ кокесталыр хөмүр даштары Поляр база Соӊгу Уралга дөрт хамаржып турар.

Уралга Печораныӊ кокесталыр хөмүр дажын ажыглаары Соӊгу болгаш Ортаакы Уралдыӊ металлургиязыныӊ улам ынай сайзыразарын, тодаргайлаарга Кавчанскиниӊ пятано-магниттиг дыка улуг курлавырларны шиӊгээдип алырын хандырар.

Чедиги болгаш ооӊ сеелүндеги беш чылдарда Кустанай областыӊ Лисаковск болгаш Аятск курлавырларыныӊ фосфорлуг хүрең демир рудаларын болбаазырадып кылырынче эгелеп кирипкен турар. Кустанай болгаш Барнаул (азы Павлодар) районнарга томастыг шой эзилдирер талазы-биле ийи заводтарны түткан турар.

Мурнуу Уралдыӊ (Караганданыӊ болгаш Кузбасстыӊ хөмүр даштарынга) болгаш Урало-Печорскиниӊ металлургия комплексилери кедизинде барып (1970 чылга чедир) 25—30 миллион тонна шойну эзилдирер. Ынчаарга Сибирьниӊ, Казахстанныӊ болгаш Забайкальениӊ (Алдано-Амурскиниӊ) металлургия комбинаттарыбиле кады ол бүгү районнар 15 чыдарныӊ алыс сорулгаларында 50 миллион чыгыы тонна шойну эзилдирерин хандырар.

* * *

СЭКП-ниӊ XX съездизи чоокку 10—15 чылдарныӊ дургузунда чурттуӊ чөөн талакы районнарынга хөмүр даш тывыжыныӊ болгаш электроэнергия бүдүрериниӊ талазы-биле ээ улуг базаны тургузар деп докгаатkан. Алдыгы беш чылдыӊ төнчүзүнде-ле Уралдыӊ болгаш Сибирьниӊ электростанцияларыныӊ күчүзүн 2,5 катап улгаттырар.

ССРЭ-ниӊ бүгү-ле хөмүр даш курлавырларыныӊ шуптузунуӊ 75 хуузу, гидроэнергиялыг курлавырларыныӊ 80 чыгыы хуузу Сибирьде туруп турары билдингир болгай. Ылаӊгыя, Енисей болгаш Ангара хемнерни онзалап көөрү чугула, ол хемнерниӊ потенциалдыг күчүзү чижек-биле алырга 25 миллион киловатка деннежир, а ол хемнерниӊ бедирлешкен черлеринге чедир шинчилетинген участоктарыныӊ күчүзү 20 миллион киловат чедип турар. Ынчаарга, Иркутск — Братск—Енисейск — Минусинск дөрт булуӊда чурттуӊ чөөн талакы районнарыныӊ шинчилетинген бүгү-ле гидрокурлавырларыныӊ 40 чыгыы хуузу бар болуп турар.

Ол талазы-биле Үстүкү Амур болгаш Зея деп ийи хемнериӊ аразында үш булуӊда улуг аргалар бар, ында гидроэнергиялыг курлавырлар чижек-биле алырга 5 миллион киловатка деннежир. Нниитизибиле узуну 210—260—300 километр ол үш-булуӊга, Үстүкү Амурнуӊ болгаш Зеяныӊ чүгле үш черлеринге (Джалинда, Кузнецово болгаш Зея хоорай) ниити күчүзү 1,5 Куйбышев ГЭС-ке деӊнежир үш гидроэлектростанцияларны тургузуп болур арга бар.

Уралда энергетиктиг курлавырлар кызыгаарлыг, ындыг-даа болза кывар чүүлдү болгаш электроэнергияны хөйнү хереглеп турар. Ынчангаш Уралды энергиябиле элээн тазырымчалыг хандырар дугайында айтырыг тургустунуп турар. Уралга келир үеде тургустунар Обь ГЭС-тиӊ гидроэнергиязын, чижээ Салехарск ГЭС-тиӊ, а ол ышкаш бойдустуӊ газтарыныӊ Березовскиде курлавырларын ажыглаары эргежок чугула болур. Енисейскиден Нижней Тагильге чедир дорту-биле алырга 2,500 километр, а Салехардан Обтыӊ алдыы агымынга чедир — 1000 километр узун хемчээлдиг. Ол станциялардан электроэнергияны Уралче экономиктиг каналга-биле дамчыдарыныӊ аргазын техниканыӊ бээри маргылдаа чок. Оон аӊгыда Уралга атомнуг электростанцияларныӊ тудуу хөгжүүр апаар.

400 киловатт күштүг электро дамчыдылгазын үндезилээш, чаӊгыс аай энергетиктиг системаны тударыныӊ аргазы-биле ССРЭ-ниӊ энергия ажылагыйын төнчүдерин СЭКП-ниӊ XX съездизиниӊ Директивазары бүш бурунгаар тодаргайлаан. Чедиги беш чылда белик вольтулуг энергетика дээрбээ ниити күчүзүнүӊ хемчээли 11 миллион чыгыы киловатка деннежир турар (ооӊ иштинде 2 чыгыы миллион киловатт электроэнергияны Иркутскиниӊ болгаш Канскиниӊ хөмүр даштарындан алыр). Новосибирск-биле Иркутскиниӊ аразынга бүгү Төп Сибирьниӊ электростанцияларын мөөнээн турар. Новосибирскиден Сталинск чедир база Иркутскиден Братск чедир 220 мун вольт күжениишкинниг электроэнергияныӊ дамчыдылгазы алдыгы беш чылда-ла тудар деп айыткан.

Обь болгаш Енисей хемнериӊ адакы агымыныӊ аразында Кузнецкиниӊ хөмүр дажыныӊ хөй байлактыг бассейни бар. Красноярск крайныӊ (Тунгуск бассейнин катай алырга) болгаш Иркутск областыӊ хөмүр даш курлавырлары дыка хөй. Барыын болгаш Чөөн Сибирьниӊ чиик өртектиг хөмүр дажынга үндезилээш, одалга биле ажылдаар күчүлүг электростанцияларны тударын төлевилээн.

Одалга-биле болгаш суг күжү-биле ажылдаар энергетиктиг станцияларныӊ күчүзүнүӊ ниити түӊ алдыгы беш чылдыӊ төнчүзүнде Сибирьге 3,5 катап а Уралга—2 катап өзер. Бир эвес көжүрер тудугларны база катай санаар болза, чедиги беш чылдыӊ ортаа үезинде Сибирьниӊ электростанцияларыныӊ күш-шыдалы амгы станцияларыныӊ күш-шыдалындан 7 катап, а Урал талазы-биле барык—

(Төнчүзү 4-кү арында).

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

Орук тудуунче кичээнгей салыр

СЭКП-ниң XX съездизи автомобиль оруктарының тудуушкунун улам сайзырадын эжижидерин дыка чугулалап көрген. Ындыг турбуже Эрзин райкүүсвомунун орук тудуунун килдизи (начальниги эш Севекмит) район иштинде машина оруктарын эжижидеринче кичээнгей салбайн турар. Колхоэтар биле аргыжар оруктарның септелгезин сөөлгү каш чылдарда кылбаан, ынчангаш олар барык ажыглалдан үнер чыгаан. Эргижирээн үрелик оруктарга машина үреличел, а азы орук чок черлеп оюп эртеринге хөй шак эрттирер, кывар, чазар чүүлдү артыкка чарыглаар таварылгаларга чедирер. Чижээ: «Кызыл сылдыс», «Коммунизмче орук» колхоэтарның аразында көвүрүг туттунмаан, Хачым-Сайыр аксында ийи километр черни машина эртер аргажок болуп турар.

Эрзин, Тес-Хемниң белдиринде паромнуң септелгезин кылбаан, а чарык хемелеринге суг долгаш суг дүвүнче дүже бээрге, район төвүнүң чурттакчылары, ажылчын, албан-хаакчылары июнь 13—14-те ийи хүн дургузунда паром хемелерин сугдан үштурунга ажылдап дузалашканнар.

Областың эң ырак району Эрзинге орук харылзаазын чөгүүр негелдезинге чедир тургузарынга чаңгыс-ла эш Севекмит эвес, а харын районнуң Совет, ажылагый органнарының удуртукчулары болгаш колхоэтарның баштаар черлери боттарының инициативазы-биле ажылдаар хүлээлгелиг. Областың орук тудуунун килдизи (начальниги эш Енэак) эрги, чаа оруктарны канчаар кылырының дугайында чүгле хөй саазын кырында хоозун айтышкыннар бижиири-биле кызыгаарлатының олурбайн, ол ажылды черге практик кырынга боттандырарының талазы-биле организастыг болгаш техниктиг дузаламчыны күштелдирер херек.

К. ӨЛЗЕЙ.

Хорамча-чидириглерни ам катаптап болбас

Барыын-Хемчик районнуң «Большевик» көдээ ажыл-агый артели хаван ажылын болгаш күш ажылын хөгжүдериниң хемчеглерин чогуур негелдезинге чедир боттандырбайн келген. Хаван кажаазы эки деритинмээн, ылангыя кыжын соок турган болгаш хаваннарның чемгерилгези четпес хандыртынган, оон уржуудан азырга таварышкан 22 хаван оолдары, ажаалга баксыраайындан үш муң хире даган хораан. Мындыг хорамча-чидириглерни моон ынай болдурбас ужурлуг.

Колхоз баштаар чери болгаш хаван, күш ажазакчылары, мал ажылының тускай эртемниглери хаваннарның, куштарның баш саның өстүрер, оон продуктулуун бедидер дээш бүгү-ле болдунар арганы болгаш бар курлавырларны чөп ажыглаары онза негетинип турар.

Л. СҮРЮН.

Бүрүн ажыглалга киирер

Чөөн-Хемчик районнуң «Кызыл тараачын» колхозунда мал эмнелгезинин салбырының дөрт өрөөл бажыныңың кол тудуу доозулга-ла дыка үр болган. Ындыглаа болза, оон сонгаларын, хаалгаларын кылыры болгаш өске-даа түүлдерин дериир артаан. Ол бажың четче кылдынмаан-биле 4 чыл ажыг үениң дургузунда ажыглалга кирбейн турган.

Колхозта мал эмнелгезинин салбырын, мал эмчилерин оран-суур-биле хандырар дээш ол бажыңның четче кылдынмаан түүлдерин чедир кылып, бүрүн дериир аларын чугула болуп турар. Бо дугайында Чадаана МТС болгаш колхоз баштаар чери боттуг хемчеглерни алыр ужурлуг.

М. ЧИЖИТ-ООЛ.

Малларны чайлагладыр

Эрткен чылын 5 кодан малдарны чайлаттаанының түңнелинде 350 хире чаш малдарның деңгилдези кончуг кошкак болуп, кышкы үеде тускай үзүп кадарар ужурга таварышкан дуржулга турда-ла Кызыл районнуң «Х Улуг Хурал» колхозунуң баштаар чери бо чылын суур чанында оът чок изиг черде алды кодан хойларны тургуспушаан. Одар чок бе дээрге Ортаа-Хем, Самчыыр-Бажы деп оттуг сигенниг чайлаглар бар. Дүрген хуусаада малдарны чайлагладыр дугайында колхоз баштаар чери болгаш партия эге организациязы чогуур хемчеглерни чоруларды чугула.

К. ОЙДУП-ООЛ.

Бөрү-биле демисел

Бай-Тайга районнуң Каргы көдээ Совединиң Мугур-Аксы суурунуң чурттакчызы эш Бады-Очур бо чылын ийи удаа аңнап чоруткаш, 12 бөрзектерни өлүрген. Аныяк анчы малдың хораглыг дайзыны бөрүге улуг демиселди үргүлчүлеп турар.

Ч. ОЮН.

Парлатынмаан чагааларның изи-биле

«Торгалыг» болгаш «Совет Тываның 5 чылы» колхозтарның Хоолуда, Тээлиде болгаш Ак-Чыраада 11 муң ажыг баш малын малдап турар 11 өреге 164 колхозчуларга киижи болгаш мал эмчилериниң ында-хаая барып турарын база оларны баразын-биле үзүтелиишкиннег хандырып турарын илередип эш М. Донгак редакцияга чагаа бижээн. Хынала чорударын өвүр райкүүсвомга редакция медээлээн.

Күүскомнуң тускай төлөзи колхозчуларның амыдырал-чуурталгазы-биле, ажылы-биле таныжарга эш Донгактың айытканы четпестер бар болуп илерээн. Колхозтар баштаар черлеринге, районнуң кадык камгалал килдизинге, садыг органынга айтыышкын берген, колхозчуларның негелдезин хандырар хемчеглерни ап турар деп, күүскомнуң секретары эш Д. Шагдыр редакцияга дыннаткан.

ССРЭ-ниң болгаш ЮФУР-нуң чазактарының кады кылган медеглелинге база Югославияның Коммунистер Эвилелининиң болгаш СЭКП-ниң аразында харылзаалар дугайында Декларацияга үнелелдер

ЮГОСЛАВИЯ

БЕЛГРАД. Югославияның бүгү-ле төп болгаш республика солуннары ССРЭ-ниң болгаш ЮФУР-нуң чазактарының кады кылган медеглелин база ЮКЭ-ниң болгаш СЭКП-ниң аразында харылзаалар дугайында Декларацияны улуг-улуг эгелер-биле бирги арыннарында парлап турар. «Борба», «Политика», «Радик», «Задруга» болгаш өске-даа солуннар бо документилерге хамаарыштыр редакция түүлдерин парлаан.

«Борба» солуннуң «Төөгүлүг шиитпирлер» деп редакция түүлүнде чугаалап турары болза: ССРЭ-ниң болгаш ЮФУР-нуң чазактарының кады кылган медеглели база Югославияның Коммунистер Эвилелининиң болгаш Совет Эвилелининиң Коммунистиг Партиязының аразында харылзаалар дугайында Декларация «Президент Титону болгаш Югославияның өске-даа күүрүне ажылдакчыларын Совет Эвилелинче үдеп тургаш, бистиң ынанган идегелдеривистиң шыныын бадыткап турар».

Чаа югослав-совет чугаалажыышкыннарның долу чедиишкинниг болурунга элээн каш дыка улуг факторлар идиг берген. Харылзаа байдалдарны бүрүн таарыштырарын чыл дургузунда боттандырган болгаш Белград Декларациязының суурунга, бүрүн эргени, хамаарышпас чорукту хүндүлээриниң болгаш нацияларның дең эргезиниң база өске чурттарның иштики херектерин холгаарлавастың демократтыг улуг принциптериниң суурунга Совет Эвилелининиң болгаш Югославияның аразында найыралдыг кады ажылдажылга тургустунган.

Чаа шиитпирлерни болгаш Декларацияны хүлээп ап тургаш, совет болгаш югослав удуртукчуларның удуртулга болдурган үндезини онза чугула ужур-дузалыг деп ол солун бижээн. Ийи чурттарның удуртукчулары ол үндезинни удуртулга болдурбушаан, Москвага болган чугаалажыышкыннар үезинде үзел-бодалдарның калбак ниитилешкээн чедип алыр, бистиң улустарывыстың аразында найыралды быжыглаар, бүгү делегейде тайбынның херээнге үнелеп четпес чаа салыышкынны киирер аргалыг болган.

Улустар аразының дүшкүүрлүг чоруктарының чымчаашкынының эгелээн чорудулгазы улам ынай калбарып хөгжүзүн дээш күэнеиишкиннерни кады салыр деп сорулганы боттарының мурнунга салгаш, олар болза улустар аразының чамдык маргылдаалыг айтырыгларын шиитпирлээриниң арга-хевирлерин айытканнар. Югослав болгаш совет күүрүне ажылдакчылары бүгү-ле маргылдаалыг айтырыгларны харыүгда шиитпирлээрин манавайн, харын кандыг айтырыгны мурнай, кандыг айтырыгны соңнай шиитпирлээрин негевейн, бөгүн безин шиитпирлеп болур айтырыгларның талазы-биле дүгүржулгаларны дораан боттандырар, КНО-нуң принциптерин сагывышаан, эң улуг чаагай туза-соруктуг илередир, улустар аразының харылзааларынга дүшкүүрлүг чоруктарны мынчага чедир тургузуп келген бүгү-ле түүлдерни чайгыыш чокка чайладыр херек деп бодап турар. Делегей байдалын экижидер талазы-биле бүгү-ле тодаргай саналдар, Кыдат Улус Республиканы болгаш өске-даа чурттарны хүлээп алырының аргазы-биле КНО-ну быжыглаары «соок дайынның» чорудулгазында болдунган кандыг-даа бүзүрешпес чоруктарны болгаш кандыг-даа моондактарны чайладырынче угланган. Ол саналдар кандыг-бир кызыы эрге-ажыктардан болдунмайн турар; оларның сорулгазы чүл дээрге делегейни чарыдырып турар моондактарны чайладыры болур. Чаңгыс сес-биле чугаалаарга, ол саналдар болза тайбынга ынакшылдыг, идепкейлиг кожа-хелбээ турарының политиказы-биле болдунган.

Ынчангаш харын амгы югослав-совет харылзаалар Белград Декларациязының демократтыг принциптеринге үндезилетинип турар дээрзин ол солун онзалап демдеглээн.

Югославияның Коммунистер Эвилелининиң болгаш Совет Эвилелининиң Коммунистиг партиязының аразында харылзаалар дугайында Декларацияның «Президент Титону болгаш Югославияның Коммунистер Эвилелининиң болгаш Совет Эвилелининиң Коммунистиг Партиязының аразында харылзаалар дугайында Декларацияны улуг-улуг эгелер-биле бирги арыннарында парлап турар. Ол документилер болза ийи чурттарның аразында харылзаалар хөгжүдеринге-даа, улустар аразының байдалы улам-на таарымчалыг, бүгү делегейниң улустарының аразынга тайбың болгаш кады ажылдажылга быжыккан турарынче угланган күэнеиишкиннергедээ чаа онза чугула улуг базым болуп турар.

Ол документилер болза Югославияның болгаш Совет Эвилелининиң аразында, оларның күүрүне, политиктиг болгаш хөй-ниити организацияларының аразынга чыл дургузунда үргүлчүлеп келген үре-түңнелдиг харылзааларга даянып турар.

Сайзырангай болгаш ындыг-ла сайзырангай эвес чурттарның аразында моондакты чайладырының эргежок чугулазын Декларацияда онзалап демдеглээн. Ындыг моондактарны чайладырының аргаларының дугайында бодалдар ылгалдыг-даа болза делегейниң янзы-бүрү чурттарының аразынга чоокшулажыышкынның чорудулгазын дүргедиринге Каттышкан Нациялар Организациязының өзүп турар чугула ролюн хүлээвейн барып болбас. Чогум утказы-биле алырга, Каттышкан Нациялар Организациязы ам-даа бүгү талалыг организация болбайн турары харааданчыг-даа болза, ол организация улустар аразынга ылангыя экономиктиг кады ажылдажылганы таарыштырар талазы-биле дыка улуг эрге-хүлээлгелерни бодунга ап болур аргалыг болуп турар.

Кады кылган медегледе чугаалатынган болгаш бүгү делегейге экономика талазы-биле ёзулуг дең деңзини тургузарынга эргежок чугула улустар аразының ындыг коллективтиг ажыл-чорудулгазын КНО-ну дамчыштыр боттандырар болза хамыктың дээрези болур ийик.

Югославияның Коммунистер Эвилелининиң болгаш СЭКП-ниң аразында харылзаалар дугайында Декларацияның ужур-дузазын тодаргайлавышаан, ол солуннуң бижээни болза: «ол Декларация база-ла сөөлгү үениң дургузунда бүгү делегейде боттанып турар кады ажылдажылганың үре-түңнелдиг үндезининге болгаш дуржулгазынга тыптып келген. Ол кады ажылдажылга бүгүдеге ажык. Ол кады ажылдажылга дең эргеликг. Ол кады ажылдажылга бүгү чурттарның эрге-ажыктарынга тааржып турар. Ол болза тайбыңның херээнге улуг салыышкын».

«Радик» солуннуң бижээни болза: Совет Эвилелининиң болгаш ЮФУР-нуң чазактарының кады кылган медеглели база социалистиг ийи чурттарның политиктиг организацияларының кады ажылдажылганың дугайында Декларация ылангыя сөөлгү чылдың дургузунда ийи чурттарның аразында үре-түңнелдиг кады ажылдажылганың, а ол ышкаш келир үеде харылзаа байдалдарны болгаш найыралды хөгжүдеринге-даа, бүгү делегей хемчээлинге-даа оларның күзел-чүткүлдеринин болгаш хөделиишкиннериниң кайгамчыктыг ниити чүүлү болуп турар.

Кады кылган медеглел болза ханы боттуг чорукка болгаш улустар аразының амгы үедеги шимчээшкинин билиринге сиңникен дээрзин ол солун онзалап демдеглээн.

Неделя санында үнер «Задруга» солун Москвага болган чугаалажыышкыннарның доозулганынга хамаарыштырган мурнуку түүлүнде ол чугаалажыышкыннарның характерлиг кол онзагай түүлү болза ниити дыл болгаш кайы-кайызын билчир чорук болуп турар деп демдеглээн.

Югославияның Федеративтиг Улус Республиказының бүгү-ле солуннары югослав удуртукчуларның улуг Совет Эвилелинге чоразының дугайында болгаш чугаалажыышкыннарның чедиишкинниг доозулганының дугайында хөй-хөй материалдарны парлап турар.

ФРАНЦИЯ

ПАРИЖ. Совет-югослав чугаалажыышкыннарны Москвага дооскан дугайында дыннадыгларны Парижтиң солуннары боттарының көскү черлеринде парлагылаан.

«Фран-Тирер» солуннуң бодунуң тайылырларында медеглел турары болза, бо чугаалажыышкыннарның түңнелдериниң болгаш Францияның даштыкы херектер министри Кристиан Пинонуң америк күүрүне ажылдакчылары-биле ужуражыышкынының түңнелдериниң аразында «тодаргай-ла ылгалдар» бар. Улустар аразының элээн хөй айтырыгларының, ылангыя чепсегленииишкиннерни дүжүрер дугайында болгаш Германияның дугайында айтырыгларның талазы-биле ийи чурттарның бодалдарының чаңгыс-аай чорууССРЭ-ниң болгаш ЮФУР-нуң чазак төлөзелериниң чугаалажыышкыннарының түңнелинде илереэн деп «Фран-Тирер» солун онзалап демдеглээн.

Югославияның Коммунистер Эвилелининиң болгаш СЭКП-ниң аразында харылзаалардың дугайында Декларацияга хамаарыштыр ол солуннуң бижип турары болза, «социализмни тургузары бодунун эчис сорулгазы кылдыр чарлаан бүгү-ле шимчээшкиннерже ол документ холун сунуп турар».

«Фигаро» солун Вашингтондан алдынган допчу дыннадыгны парлаан, ында чугаалап турары болза, совет-югослав чугаалажыышкыннарның чедиишкинниг доозулганы «америк чагырыкчы бөлүктерге болган митингиге эштер Н. С. Хрущевтуң болгаш Иосип Броз Титонуң чугаалаан чугаалары база парлатынгылаан. «Скынтейя тинеретулуй» болгаш «Лупэрария патрией» солуннар ол чугаалаарны «Совет-югослав найырал бүгү-нииги чайбыңның херээнге, социалистиг хөгжүлениң херээнге идигни берип турар» «Совет болгаш югослав улустарның аразында акы-дүнмалыкы база бүзүлбас найыралдың бүүлүг тиилелгези» деп эгелерлиг кылдыр парлаан.

Москвага ат салдынган документилерни тайылбырлавышаан, «Ромыниа либера» солуннуң бижээни болза, кады кылган медеглел болгаш Декларация совет-югослав найыралды база кады ажылдажылганы хөгжүдеринің талазы-биле чүгле чангыс чылдың дургузунда чедип алынган улуг чедиишкиннериниң тодаргай херечизи болуп, тайбыңның херээн быжыглаарынга боттарының бүгү-ле күштери-биле дузалаар деп ийи чурттарның чүткүлүн көргүзүп турар.

Ийи чурттарның ажылчын аңгызының партияларының аразынга кады ажылдажылганың быжыканы ССРЭ-ниң болгаш Югославияның аразынга кады ажылдажылганы улуг хемчээлге быжыглап, социализмниң күштерин сырый каттыштырарынга улуг салыышкын болуп турарын чугаалажыышкыннарның чорун турган үезинде тодаргай көрүп болур турган деп ол солун уламчылап бижээн.

Югослав хүндүлүг залчыларын үткүн алырынга белеткенип турар румын улус совет-югослав чугаалажыышкыннарның чаагай үре-түңнелдеринге улуг сеткил ханыышкын-биле байыр чедирип турар деп «Ромыниа либера» солун эң сөөлүнде демдеглеп бижээн.

ПОЛЬША

ВАРШАВА. ССРЭ-ниң болгаш ЮФУР-нуң чазактарының июнь 20-де Москвага ат салдынган кады кылган медеглелин база Югославияның Коммунистер Эвилелининиң болгаш Совет Эвилелининиң Коммунистиг партиязының аразында харылзааларның дугайында Декларацияны «Трибуна люду», «Глос Працы», «Жице Варшавы», «Жолнеж вольности» болгаш өскедаа төп польша солуннар парлап турарлар.

Совет-югослав чугаалажыышкыннарның болгаш ат салдынган документилерниң төөгүлүг ужур-дузазын Польшаның парлалгазы онзалап демдеглеп турар. «Ийи чурттарның улустарының чаагай чоруунга, тайбыңның болгаш социализмни быжыглаарының херээнге бараан кылдыр совет-югослав кады ажылдажылганы болгаш найыралды хөгжүдеринің чаа үе-чадазы» деп улуг эгелиг адаанга «Жице Варшавы» солун ол документилерни парлаан.

Совет-югослав чугаалажыышкыннарның түңнелдерин тайылбырлавышаан, бодунуң «Төөгүлүг ийи документилер» деп түүлүнде «Трибуна люду» солуннуң бижээни болза, Совет Эвилелининиң болгаш Югославияның чазактарының кады кылган медеглели улустар аразының амгы байдалының кол-кол айтырыгларының талазы-биле үзел-бодалдарның чангыс-аай чорууын тодаргайлап турар, СЭКП-ниң болгаш ЮКЭ-ниң аразында харылзааларның дугайында Декларация бүгү делегейниң ажылчын шимчээшкининиң төөгүзүнде ындыг хевириң баштайгы документизи болур. Социалистиг теорияны болгаш практиканы хөгжүдеринге ол Декларацияның ужур-дузазы кончуг улуг.

Бүгү делегейниң ажылчын шимчээшкининиң хөгжүдеринге төөгүлүг салыышкын, бистиң бүгү чурттарывысты, социалистиг өг-бүленің чурттарын каттыштырып турар каттышкан херектиң улуг чедиишкини, тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынының идеязынга бараан болуп турар күштериниң чаа тиилелгези болуп турар ол дугуржулгаларга Польшаның каттышкан ажылчын партиязы болгаш Польшаның бүгү хөй-ниитизи байыр чедирип турар деп ол солун оон ынай бижээн.

ЧЕХОСЛОВАКИЯ

ПРАГА. ССРЭ-ниң болгаш ЮФУР-нуң чазактарының кады кылган медеглелин база Югославияның Коммунистер Эвилелининиң болгаш Совет Эвилелининиң Коммунистиг партиязының аразында харылзааларның дугайында Декларацияны Чехословакияның бүгү солуннары июнь 21-де боттарының көскү-көскү черлеринде парлаан.

Ол материалдарны моон адаанда улуг эгелерлиг кылдыр парлап турар:

«Тайбыңның болгаш социализмниң эрге-ажыктарынга бараан болур кылдыр ССРЭ-ниң болгаш ЮФУР-нуң аразынгы кады ажылдажылганы хөгжүдеринің чаа үе-чадазы»,, «Ажыт-чажыт чок болгаш кайы-кайызын билчир чоруктуң бодалының медеглели», «ССРЭ-ниң болгаш Югославияның аразында найыралдың улам-на быжыканы», «Совет Эвилелининиң болгаш Югославияның аразында найыралдың быжыг үндезин-сууру тургустунган»,, «Совет-югослав найырал сеткилдиң алызындан болгаш быжыг гурушту». (СЭТА).

Редакторнуң оралакчызы
Т. С. ТАЛГАНЧИК.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 3—62, редакторнуң оралакчызының, иштики информация килдизинин — 3—88, харыысалгалыг секретарьның 4—98, партийжи амыдырал, пропаганда, үлетпүр болгаш транспорт, көдээ ажыл-агый килдистериниң 3—68, культура болгаш амыдырал, чагаа килдистериниң база бухгалтерияның 3—65

ТС—00364. Культура эргелелиниң типографиязы